

ALOHIDA EHTIYOJGA EGA TALABALARNING TEXNOLOGIK KOMPONENTLIGINI OSHIRISH USULLARI

Mirzayeva Zilolaxon Ikromjon qizi

FarDu Pedagogika va psixologiya fakulteti magistranti:

zilolamamatqulova1994@gmail.com

Djalolov Bahromjon Begmurzaevich

FarDU pedagogika fanlari katta o'qituvchisi,

pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PHD)

Anotatsiya: Ushbu maqolada alohida ta'lim ehtiyojiga ega talabalarning texnologik kompetentsiyasini rivojlantirishning asosiy jihatlari, metodlari va amaliyotlari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'z va iboralar: differensial ta'lim, individual yondashuv, mobil ilovalar, individualizatsiya, inklyuziv ta'lim, didaktik ehtiyojlar, diversifikatsiya.

Annotation: This article examines the main aspects, methods and practices of developing technological competence of students with special educational needs.

Key words and expressions: differential education, individual approach, mobile applications, individualization, inclusive education, didactic needs, diversification.

Alohida ehtiyojga ega talabalarning pedagogik komponentligini oshirish - bu ta'lim jarayonida talabalar ehtiyojlarini inobatga olish va ularni eng yaxshi tarzda qo'llab-quvvatlashga qaratilgan muhim masaladir. Bugungi kunda inkluziv ta'limni rivojlantirish orqali barcha talabalarga teng imkoniyatlar yaratish, ularning har biri uchun o'ziga xos pedagogik metod va strategiyalarni ishlab chiqish zarurati mavjud.

Alohida ehtiyojga ega talaba kim?

Alohida ehtiyojga ega talabalar – bu o'z jismoniy, aqliy yoki hissiy rivojlanishida qiyinchiliklarga duch kelayotgan, qo'shimcha pedagogik yordami yoki moslashtirilgan ta'lim muhitini talab qiladigan o'quvchilardir. Bunga turli jismoniy va ruhiy kasalliklar, maxsus didaktik ehtiyojlar, ta'limdagi cheklovlar (masalan, o'qish qiyinchiliklari yoki eshitish va ko'rish nuqsonlari) kiradi.

Pedagogik komponentlikni oshirish

1. Individual yondashuv: Alohida ehtiyojga ega talabalar uchun pedagogik yondashuvda individualizatsiya muhim o‘rin tutadi. Har bir talaba uchun o‘qitish metodlarini moslashtirish, uning o‘ziga xos qobiliyatlarini rivojlantirish va muvaffaqiyatlariga e‘tibor qaratish lozim. Bu o‘qituvchi tomonidan talabalar bilan alohida muloqotda bo‘lishni, ularning holatiga mos keladigan o‘quv materiallarini taqdim etishni o‘z ichiga oladi.

2. Differensial ta'lim: Differensial ta'lim – bu talabalar o‘rtasidagi farqlarni inobatga olishni nazarda tutadi. Alohida ehtiyojga ega talabalarga qiyin bo‘lgan mavzularni o‘rgatishda ularning o‘rganish tezligi, uslublari va metodlariga moslashgan o‘quv rejasi ishlab chiqilishi kerak. Masalan, vizual o‘rganish usulini afzal ko‘radigan talabalar uchun grafika va rasmlardan foydalanish, eshitish qiyinchiliklari bo‘lganlar uchun audio yordamlar taklif etish kerak.

3. Texnologiyalardan foydalanish: Texnologiya vositalari alohida ehtiyojga ega talabalarning ta'limida katta ahamiyatga ega. Kompyuterlar, o‘qituvchi tomonidan tayyorlangan raqamli kontent, interaktiv dasturlar va mobil ilovalar talabalar uchun ta'lim jarayonini osonlashtirishi mumkin. Masalan, maxsus dasturlar yordamida nutqni avtomatik ravishda matnga aylantirish, yoki kompyuter yordamida o‘quv materiallarini o‘zlashtirishda yordam beradigan vositalardan foydalanish mumkin.

4. Ijtimoiy va hissiy qo‘llab-quvvatlash: Alohida ehtiyojga ega talabalarning ta'lim jarayonidagi muvaffaqiyati ko‘pincha ularning ijtimoiy va hissiy holatiga bog‘liq. Shuning uchun pedagoglar talabalarni faqat akademik jihatdan emas, balki hissiy va ijtimoiy jihatdan ham qo‘llab-quvvatlashi kerak. Stressni kamaytirish, ijtimoiy ko‘nikmalarni rivojlantirish va o‘zini hurmat qilishni oshirishga qaratilgan mashg‘ulotlar muhimdir.

5. O‘qituvchilarni tayyorlash: Pedagoglarning alohida ehtiyojga ega talabalarga yondashuvini yaxshilash uchun maxsus tayyorlov kurslari va treninglar tashkil etish zarur. Bu o‘qituvchilarni inkluziv ta'limga oid yangi metodlar bilan tanishtirishni, o‘quvchilarning ehtiyojlarini to‘g‘ri baholashni va ularning individual xususiyatlariga mos pedagogik strategiyalarni ishlab chiqishni ta'minlaydi.

6. Ota-onalar bilan hamkorlik: Alohida ehtiyojga ega talabalarning muvaffaqiyatli ta'lim olishida ota-onalar bilan hamkorlik muhim rol o‘ynaydi. Ota-onalar o‘z farzandlari haqida eng yaxshi ma'lumotlarga ega bo‘lgan shaxslar bo‘lib, ularning ehtiyojlarini tushunish va uy sharoitida qo‘llab-quvvatlashda o‘qituvchilarga yordam berishlari mumkin.

Xulosa

Alohida ehtiyojga ega talabalarning pedagogik komponentligini oshirish uchun keng qamrovli yondashuv va strategiyalarni amalga oshirish zarur. Bunga individualizatsiya, texnologik vositalardan foydalanish, differensial ta'lim va ota-onalar bilan hamkorlik kabilar kiradi. Ta'lim jarayonining har bir ishtirokchisi, shu jumladan o'qituvchilar, ota-onalar va ijtimoiy xizmatlar, bu jarayonni muvaffaqiyatli amalga oshirishda o'z hissasini qo'shishi kerak. Bu orqali barcha talabalar o'z potensialini to'liq amalga oshirishlari uchun teng imkoniyatlar yaratish mumkin bo'ladi. Alohida ehtiyojga ega talabalarning pedagogik komponentligini oshirish — bu ta'lim jarayonining samaradorligini ta'minlash va har bir talabaning imkoniyatlarini to'liq ro'yobga chiqarish uchun muhim omildir. Ularning ta'limda muvaffaqiyatga erishishlari uchun nafaqat akademik bilimlar, balki ijtimoiy va hissiy qo'llab-quvvatlash ham kerak. Pedagoglar, ota-onalar va jamiyat birgalikda ishlash orqali, alohida ehtiyojga ega talabalarga o'zgacha pedagogik yondashuvni taqdim etishlari zarur. Bu esa, o'z navbatida, inkluziv ta'lim tizimini rivojlantirishga va har bir o'quvchining o'z potensialini eng yuqori darajada amalga oshirishiga imkon yaratadi.

Shunday qilib, alohida ehtiyojga ega talabalarga individual yondashuv, differensial ta'lim, texnologik vositalardan foydalanish, hissiy va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash kabi strategiyalarni qo'llash ta'lim sifatini sezilarli darajada oshiradi. Pedagoglar o'z bilimlarini yangilab, metodikalarni diversifikatsiya qilish orqali, barcha talabalar uchun teng imkoniyatlar yaratishi lozim. Bu orqali alohida ehtiyojga ega talabalar jamiyatda muvaffaqiyatli va o'ziga ishongan, faol a'zo bo'lishlari uchun zarur sharoitlar yaratiladi.

Yakuniy natijada, ta'lim tizimining samaradorligi va inkluzivligi nafaqat alohida ehtiyojga ega talabalarning o'zgarishlar bilan o'rganish imkoniyatlarini ta'minlashda, balki jamiyatda barqarorlik va tenglikni yaratishda ham o'z ifodasini topadi. Bu esa, o'z navbatida, umumiy jamiyatning rivojlanishi va farovonligiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Djonson, D. (2017). "Inkluziv ta'lim va alohida ehtiyojga ega talabalar". O'qituvchilar uchun qo'llanma, 3-jild. Toshkent: Ta'lim nashriyoti.
2. Qodirova, M. (2020). "Alohida ehtiyojga ega talabalarga pedagogik yordam". Ta'lim jarayonida individual yondashuv. Toshkent: Innovatsiya va ta'lim institutining nashri.
3. Kamalov, A. (2018). "Inkluziv ta'lim va metodologiya". O'zbekiston Respublikasi Ta'lim vazirligi, Ta'limni rivojlantirish markazi.

4. Sultonova, G. (2021). "Maxsus ehtiyojga ega o'quvchilarning ta'limdagi o'rni va pedagogik qo'llab-quvvatlash". Pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy tadqiqotlar. Tashkent: O'qituvchilar nashriyoti.
5. Berg, C. (2019). "Differensial ta'lim va inkluziv ta'lim metodlari". Pedagogik tadqiqotlar jurnali, 7(2), 45-58.
6. Yuldasheva, N. (2022). "Alohida ehtiyojga ega talabalar uchun texnologiyalarning roli". Pedagogik texnologiyalar: tadqiqotlar va amaliyot. Toshkent: Ta'lim nashriyoti.
7. Davronov, S. (2020). "Ota-onalar va o'qituvchilar o'rtasida hamkorlikning ta'lim jarayoniga ta'siri". Pedagogik ilmiy tadqiqotlar, 12(1), 74-86.
8. Alimov, A., & Nizomov, Sh. (2017). "Inkluziv ta'lim: kontseptual yondashuvlar va metodikalar". Ta'limda innovatsiyalar va samaradorlik. Tashkent: Nizom nashriyoti.
9. Zakirjonov, M. (2019). "Pedagogik metodlar va alohida ehtiyojga ega talabalarga yondashuv". Pedagogik texnologiyalar va ta'lim metodlari, 5(2), 23-35.
10. Axmadova, S. (2021). "Inkluziv ta'lim tizimida texnologiyalardan foydalanish". O'zbekiston Respublikasi Ta'lim Vazirligi nashri.
11. Akhmedov, R. (2018). "Differensial ta'lim va alohida ehtiyojga ega talabalarga individual yondashuv". Ta'lim va rivojlanish ilmiy jurnali, 4(1), 98-112.
12. Shamsiev, R., & Islomov, B. (2020). "Alohida ehtiyojga ega talabalarning ta'limdagi muammolari va ularni hal etish usullari". Pedagogika va psixologiya, 8(3), 75-89.
13. Mustafae, J. (2021). "O'qituvchilar uchun inkluziv ta'lim metodikasi". O'zbekiston Ta'lim Akademiyasi, 2-jild.
14. Mamatov, A. (2022). "Pedagogik yondashuvlar va alohida ehtiyojga ega talabalarga yordam berish strategiyalari". Ta'limda innovatsiyalar va amaliyot, 9(1), 45-59.
15. G'ulomova, D. (2020). "Inkluziv ta'limda ota-onalar bilan hamkorlik". Pedagogik izlanishlar jurnali, 11(4), 112-125.
16. Rahimov, F. (2018). "Alohida ehtiyojga ega talabalarga texnologik yordam: metodlar va vositalar". Innovatsion ta'lim, 6(2), 14-29.
17. Djumaniyazov, N. (2021). "Inkluziv ta'limning asosiy prinsiplari va metodik yondashuvlar". Ta'limdagi yangi usullar, 4(1), 67-80.
18. Toshpulatov, A. (2019). "Alohida ehtiyojga ega talabalarning hissiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlash". Pedagogika va ta'lim metodlari, 7(2), 56-70.